

Osoblyvosti vykladannja inozemnyh mov dlja studentiv nemovnyh special'nostej: zbirnyk materialiv I Vseukrai'ns'kogo naukovo-praktychnogo vebinaru (26 lystopada 2014 r.). – Zhytomyr: Zhytomyr's'kyj derzhavnyj universytet imeni Ivana Franka, 2014. – S. 3–6.

Каричковский Василий, Каричковская Светлана. ТЕОРЕТИЧЕСКИЕ ОСНОВЫ ПРОФЕССИОНАЛЬНО-ОРИЕНТИРОВАННОГО ОБУЧЕНИЯ ИНОСТРАННОМУ ЯЗЫКУ В НЕЯЗЫКОВЫХ ВУЗАХ УКРАИНЫ. В статье рассматриваются теоретические аспекты изучения иностранного языка в аграрных вузах Украины. Выделены главные проблемы формирования иноязычной профессиональной компетенции; раскрыты основные принципы, на основе которых строится схема обучения иностранному языку; дано определение термина «профессионально-ориентированное обучение», выяснены основные функции процесса профессионально ориентированного обучения иностранному языку; выделены особенности обучения иностранным языкам в неязыковых вузах; проанализированы основные подходы к обучению иностранному языку, которые приобретают особую актуальность в связи с возрастающей ролью иноязычного общения в профессиональной деятельности современных специалистов.

Ключевые слова: иностранный язык, профессионально-ориентированное обучение, содержание и методика преподавания, специалист-аграрий, высшее учебное заведение.

Karychkovskiy Vasyl, Karychkovska Svitlana. THEORETICAL FUNDAMENTALS OF PROFESSIONALLY-ORIENTED TRAINING OF FOREIGN LANGUAGE IN NONLINGUISTIC HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTIONS OF UKRAINE. In the article the problem of professional training under the conditions of reforming the system of higher education is considered. Learning a foreign language was defined one of the urgent tasks of modern education and science.

The article deals with the theoretical aspects of studying a foreign language in agrarian universities of Ukraine. The main problems of formation of foreign language professional competence are singled out; the fundamental principles on the basis of which the scheme of teaching a foreign language is constructed are found out; the definition of the term "professionally-oriented learning" is given, the main functions of the process of professionally oriented learning in a foreign language are determined; features of teaching a foreign languages in non-English higher educational institutions are emphasized; the basic approaches to teaching a foreign language, which become especially relevant in connection with the growing role of foreign language communication in the professional activities of modern specialists are analyzed. The questions of enrichment and improvement of the language training methods at the present stage are emphasized. The basic laws of enrichment and improvement of the teaching concepts of the problems at the issue are considered.

The conclusions about the ultimate goal of learning a foreign language in non-linguistic universities were drawn.

Keywords: foreign language, vocational training, content and teaching methods, specialists-agrarians, higher educational institution.

Стаття надійшла до редколегії 01.09.2017 р.

УДК 373.3.016:51

Ірина Остапівська, Надія Свистун

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки (Луцьк)

РОЗВИТОК ТВОРЧИХ ЗДІБНОСТЕЙ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ

У статті коротко актуалізовано поняття «творчі здібності», проаналізовано їх структуру, складові, характеристичні особливості, обґрунтовано важливість їх формування, роль та місце початкової школи у цьому процесі; також досліджено та охарактеризовано оптимальні умови для їх формування (при цьому увагу було зосереджено на можливостях уроків математики у молодших класах). Проаналізовано можливості формування творчих здібностей учнів початкових класів. Коротко досліджено окремі методичні прийоми формування творчих здібностей молодших школярів на уроках математики, наведено їх приклади. Окреслено перспективи подальших досліджень.

Ключові слова: творчі здібності, формування творчих здібностей, молодші школярі, методика математики, початкова школа.

Постановка проблеми у загальному вигляді та зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Сучасне суспільство змінюється із дивовижною швидкістю: ті знання та уміння, які дозволяють людині успішно діяти у різноманітних ситуаціях на сьогодні, завтра уже є недостатнім. Тому кожному потрібно постійно самовдосконалюватися та

знаходити нові, креативні підходи до виявлення свого потенціалу – творчої самореалізації. У даному контексті, одне із першочергових завдань сучасної шкільної освіти полягає у відкритті творчих здібностей кожної дитини, наданні своєчасної та кваліфікованої допомоги на шляху власного творчого розвитку. Варто зазначити, що на сьогодні серед наукового загалу побутує думка, що кожна людина є обдарованою у певній сфері діяльності. Таким чином, реалії сьогодення передбачають створення максимально сприятливих умов для розвитку творчих здібностей під час вивчення усіх передбачених навчальною програмою дисциплін початкової школи; сучасні педагоги повинні планувати, організовувати та проводити навчальний процес забезпечуючи можливість не просто засвоювати знання, уміння і навички, але й знаходити їх творче застосування.

Як правило, коли досліджують можливості формування творчої особистості у навчально-виховному процесі початкової ланки освіти, то в першу чергу розглядають мистецькі та гуманітарні науки і досить часто оминають увагою математику, забуваючи про те, що існує безліч цікавих математичних вправ та завдань, які також сприяють виявленню, розвитку, спрямуванню і формуванню творчих здібностей кожного школяра.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблема творчості, творчого потенціалу, розвитку творчих здібностей носить полінауковий характер. Її досліджували численні вітчизняні та закордонні психологи, фізіологи, філософи, педагоги. Особливої уваги заслуговують уваги психологічні підходи до феномену творчості Г. Костюка, Т. Москалець, Ж. Піаже, С. Рубінштейна та ін., дослідження педагогічних нюансів формування творчих здібностей Ш. Амонашвілі, М. Монтессорі, В. Сухомлинського, К. Ушинського та ін. Методичні аспекти навчання математики молодших школярів та застосування предмету для розвитку творчого потенціалу дітей зокрема досліджували М. Богданович, Я. Козак, Ф. Рівкінд, С. Скворцова та ін. Проте, проведене теоретичне дослідження дозволило виявити недостатність висвітлення даної проблеми. Це спричинило вибір теми статті: «Розвиток творчих здібностей на уроках математики» – та обґрунтувало її доцільність та актуальність.

Мета статті полягає у дослідженні процесу формування творчих здібностей учнів початкових класів та розробці ефективних шляхів їх розвитку на уроках математики.

Відповідно до мети було сформульовано та вирішено наступні завдання:

1. Проаналізувати поняття «творчі здібності», їх становлення та розвиток.
2. Дослідити можливості уроків математики для формування і розвитку творчих здібностей молодших школярів.

Виклад основного матеріалу дослідження. У сучасній науковій практиці домінує діалектико-матеріалістичне осмислення природи здібностей людини. У контексті такого трактування найсуттєвішими ознаками цього явища визначають: сукупність індивідуальних психологічних особливостей кожної конкретної особистості; якості, які відповідають за успішне виконання певних видів діяльності; якості, які дозволяють полегшити та зробити більш ефективним процес оволодіння необхідними знаннями і навичками. Відтак, здібностями особистості варто назвати внутрішні особливості людини, її індивідуально-психологічні особливості, які відрізняють одну людину від іншої, впливають на успішність виконання певної діяльності [7].

Виходячи із наведеної дефініції можна стверджувати, що здібності людини тісно пов'язані із її знаннями, уміннями та навичками, але не визначаються їх наявністю у конкретного індивіда, а лише дозволяють забезпечити їх швидше і більш якісне отримання, закріплення і результативне застосування для вирішення конкретних практичних завдань.

Численними науковими дослідженнями було встановлено, що формування здібностей відбувається на основі задатків: деяких вроджених анатомо-фізіологічних особливостей мозку, нервової системи, органів чуттів, руху. Варто також відмітити, що задатки є необхідною, але не достатньою умовою для розвитку здібностей. Це твердження доводить той факт, що генотип конкретної людини визначає тільки її потенційні здібності, а середовище і виховання, у свою чергу, – наскільки вони можливості будуть реалізовані у реальному житті. Крім того і самі задатки досить багатозначні, та у залежності від виду діяльності, яку буде провадити людина, можуть стати базою для розвитку різних здібностей.

Важливе місце належить творчим здібностям. Вони знаходять своє вираження у створенні людиною оригінальних, нестандартних продуктів діяльності [6, с. 72–75].

Аналіз наукових праць показав, що сучасні вчені по-різному підходять до означення поняття «творчі здібності». Так, наприклад, С. Баган, О. Зверева, Т. Москалець, Т. Равлюк розглядають творчі здібності, як синтез певних якостей особистості, котрі характеризуються рівнем відповідності конкретного виду творчої діяльності висунутим до неї вимогам, а також і є основою для результативності цієї діяльності [2].

За твердженням В. Рогозіної, творчі здібності є деяким особливим видом розумових здібностей людини. Вони, як зазначає дослідниця, полягають в умінні виконувати міркування виходячи за рамки сформованих заздалегідь вимог, відхилятися у процесі мислення від звичних традиційних норм, генерувати найрізноманітніші оригінальні ідеї, знаходити нестандартні способи практичного розв'язання різних завдань [4].

У даній статті ми будемо дотримуватись визначення Б. Теплова та О. Леонтьєва. На їхню думку, творчі здібності є стійкими властивостями людини, що виявляються у її навчальній, виробничій та іншій діяльності та становлять необхідну умову її творчого розвитку [6, с. 7].

Розвиток здібностей може здійснюється протягом усього життя людини у процесі ігрової, початкової, трудової діяльності. Розвиток та формування переважного числа здібностей активно починається уже в дошкільному віці. Під час навчання у школі цей процес відбувається прискореними темпами, досягаючи найвищого рівня у початкових і середніх класах. Варто зазначити, що розвитку цих здібностей на початковому етапі формування допомагають різного роду ігри; так у процесі ігрової діяльності первинний поштовх до розвитку отримують багато практичних, художньо-образотворчих, рухових, організаторських, здібностей тощо. Потім цю роль переймають навчальна і трудова діяльність.

Показником творчого розвитку особистості прийнято вважати творчу обдарованість або креативність. Терміном креативність у психологічних дослідженнях означають сукупність інтелектуальних та особистісних якостей індивіда, які сприяють самостійному означенню проблем, генеруванню великої кількості оригінальних ідей і їх нешаблонних способів розв'язання [1, с. 98].

Створюючи найбільш сприятливі умови для формування творчих здібностей молодших школярів на уроках математики варто враховувати той факт, що будь-які здібності виявляються і найбільш ефективно формуються під час діяльності. З цього випливають наступні твердження:

- 1) будь-яка особистість може набути творчих навичок навіть у дуже ранньому віці;
- 2) розвиток особистості вимагає діяльності, він не може відбуватися під час пасивного споглядання;
- 3) основним і найбільш ефективним стимулом розвитку будь-яких здібностей особистості є розвинений інтерес.

Аналіз наукових праць дозволив констатувати, що формуванню творчих здібностей молодшoclасників на уроках математики сприяє виконання педагогами наступних вимог:

- 1) проведення навчання у атмосфері взаєморозуміння, співтворчості, сприйняття кожного учня як унікальної особистості;
- 2) переважання такої форми організації та проведення уроків, котра б дозволяла всім учням максимально виявити свої творчі здібності [4], наприклад, застосовувати нетрадиційні уроки із диференційованими завданнями.

Розпочинаючи роботу спрямовану на формування творчих здібностей молодших школярів на уроках математики учителям-класоводам потрібно, в першу чергу, спиратися на ті вияви пізнавальних процесів, які на цей момент у них найбільше розвинені. Важливо також планувати діяльність таким чином, щоб забезпечити рівнобіжне удосконалення інших. При цьому варто враховувати, що основними видами діяльності, якими зайнята дитина молодшого шкільного віку є навчання, спілкування, гра, праця, які вона виконує і в дома, і в школі. Якщо із першими трьома видами діяльності діти знайомляться ще до школи, то праця для них є чимось порівняно новим. Таким чином, праця відіграє важливу позитивну роль в інтелектуальному розвитку молодших школярів та дозволяє їм проявити творчий підхід завдяки новизні цього виду діяльності. різноманітна трудова діяльність на уроках математики удосконалює

практичний інтелект дитини, який є необхідною основою для застосування елементів творчості у різних видах майбутньої професійної діяльності. Праця повинна бути різноманітною і обов'язково цікавою для дітей, на уроках математики вона може полягати у виготовленні аплікацій із геометричних фігур або виготовлення із картону чи пластиліну моделей геометричних тіл. При цьому необхідно підбирати завдання таким чином, щоб у дітей була можливість для самостійних міркувань, самостійних рішень. Учитель повинен заохочувати ініціативу і творчий підхід до справи, а не тільки спрямованість на виконання роботи, отримання конкретного результату; з цією метою учителям доцільно створити на уроці для кожного учня ситуацію успіху.

Навчальний процес початкової школи поєднує у собі різноманітні види репродуктивної та перетворювальної діяльності учнів. При цьому творчої спрямованості набуває тільки така перетворювальна діяльність школярів, котра дозволяє і вимагає застосувати набуті знання та навички у новій, нестандартній ситуації або видозмінити уже відомі способи вирішення поставленої проблеми.

Працюючи над формуванням творчих здібностей учителі повинні пам'ятати, що завдяки доцільному використанню різних типів та видів творчих завдань можна цілеспрямовано впливати на розвиток конкретних творчих здібностей учня. При цьому варто також враховувати індивідуальні особливості кожного із учнів під час вибору та організації виконання різних видів творчих завдань.

Традиційно, коли йде мова про зміст шкільного початкового курсу математики, то, маючи на увазі, в першу чергу, засвоєння учнями певної, визначеної програмою, системи взаємопов'язаних математичних знань, умінь та навичок. Проте, в умовах сьогодення такий підхід є неактуальним та обмеженим. Основним завданням учителів молодших класів полягає у використанні засобів навчання математики для виховання особистості здатної ефективно діяти в умовах сьогодення, і у неостанню чергу творчої людини, здатної використовувати набуті на уроках знання, уміння та навички для вирішення практичних завдань, як звичних, так і неординарних. Для розвитку творчого мислення учнів на уроках математики у початкових класах педагоги можуть використовувати цілу низку педагогічних засобів. Серед них можна виділити:

- 1) обґрунтованим поєднанням традиційних і новітніх форм, методів, засобів навчання;
- 2) використанням активних і інтерактивних методів навчання;
- 3) доцільним підбором змісту навчального матеріалу;
- 4) використання проблемного навчання із опорою на зону найближчого розвитку школярів;
- 5) створення емоційно-доброзичливої пошукової атмосфери;
- 6) використання ситуації успіху, котра позбавить учнів боязні самостійної роботи, висування власних стратегій діяльності тощо. Таким чином мислення школярів стає гнучким, самостійним, дедалі рідше піддається впливу шаблонів, звичних схем діяльності тощо.

Як свідчать психологічні дослідження вітчизняних та закордонних учених, до потенційної творчості здатна кожна дитина. Таким чином, завдання класовода полягає у тому, щоб створювати на уроці такі умови, за яких прагнення дітей до освоєння нового, нестандартного, а також і бажання самостійно, без використання традиційних стратегій вирішувати поставлені навчальні завдання можуть розвиватися і знайти практичне втілення. Для цього вчителям потрібно пам'ятати, що у молодшокласників потреба у творчості реалізується у двох основних напрямках: розвиток інтересу до пізнання та ігрова діяльність. Так, на уроках математики доцільно використовувати систему запитань для створення різного роду проблемних ситуацій або вносячи певні творчі елементи. Це сприятиме тому, що учні отримують змогу активізувати свою розумову діяльність, робити своєрідні «відкриття».

Для постійного, рівномірного та збалансованого розвитку творчих здібностей учнів необхідно, щоб організаційні форми, методи та відповідні їм засоби навчання математики відповідали цілям і завданням навчально-творчої діяльності. Організація такої діяльності – це складний та багатоаспектний процес. Він полягає у створенні сприятливих умов для проведення якісної навчально-виховної роботи. Вони передбачають наступне:

- 1) проведення навчання предмета на високому рівні складності, що стимулюватиме пізнавальний інтерес;
- 2) посилення ролі гіпотетичного мислення, котре сприяє формуванню здібності передбачати, прогнозувати, висловлювати свої думки, ідеї, доводити і захищати їх;
- 3) систематичне створення ситуації вибору і надання учням можливості здійснювати цей вибір;
- 4) підвищення значення діалогічної форми навчання.

Варто зазначити, що вдало підібрана система творчих завдань здатна істотно вплинути на мову, мислення, увагу, уяву, пізнавальну активність дитини. Таким чином, правильно підібрані творчі завдання дозволяють учителеві будувати навчання із опорою на набутий суб'єктний досвід кожної дитини, вони дозволяють реалізувати концепцію особистісно-орієнтованого навчання запропонованого ООН для широкого вжитку в освітніх закладах. Важливо також, щоб творчі завдання носили і розвиваючий характер [3].

Завдяки поєднанню ігрових елементів, наочності, диференційованого підходу та неформального підходу математичні ребуси, головоломки, хрестиківки, розвиваючі ігри, логічні завдання дозволяють розвивати мислення, пізнавальні здібності, стимулювати уяву, увагу, фантазію, пам'ять, допомагають молодшому школяреві краще оволодіти вмінням аналізувати, порівнювати, узагальнювати, проявляти кмітливість і винахідливість. Завдяки великій різноманітності творчі завдання можна застосовувати на будь-якому етапі уроку незалежно від теми, мети і завдань. Вони допомагають у розвитку творчих здібностей та, як результат, – формуванні творчого мислення молодших школярів.

Розглянемо кілька методичних прийомів формування творчих здібностей на уроках математики у початкових класах на прикладах.

Вже у першому класі можна запропонувати учням завдання на асоціювання та порівняння під час вивчення цифр. Наприклад, давати учням завдання визначити на що, на їхню думку, схожа та чи інша цифра пояснити, чому. За допомогою такого простого прийому у дітей будуть розвиватись уява та фантазія, якості надзвичайно важливі для розвитку творчих здібностей. Вони є важливими характеристиками творчої особистості.

Ще одним цікавим завданням для дітей є розв'язування віршованих задач. Такі задачі, як правило, є не складними й використовуються для усної лічби. Учні на слух сприймають римовані рядки задачі і це сприяє виробленню у них навичок римування.

Для розвитку художніх здібностей можна також використовувати завдання-розмальовки. Подібні завдання сприятимуть кращому відчутті кольорової гами дітьми, а також навчать їх поєднанню кольорів.

Для того, щоб краще розвивати творчі здібності учнів, після розв'язування задач із підручника, доцільно пропонувати учням змінити їх умови і дати відповідь на запитання на зразок: «Що буде, коли...». Варто практикувати і самостійне складання учнями задач за малюнком, за певними даними. Інколи варто пропонувати учням скласти власні задачі, які б найбільш повно виражали головне і найсуттєвіше в змісті вивченого матеріалу. Таке завдання дозволяє учням визначити базові змістовні зв'язки між окремими складовими пройденого матеріалу. Складання задачі часто вимагає роздумів, які під час розв'язку готових задач не потрібні. Тому складання задач сприяє розвитку творчого мислення учнів. Щоб вивчення математики викликало в учнів задоволення, треба щоб вони заглибився у суть ідеї цієї науки, відчували внутрішній зв'язок усіх етапів міркування, які дають можливість зрозуміти і саме доведення, і його логіку.

Учням IV класу доцільно пропонувати математичні творчі роботи у формі індивідуальних або групових проектів. Таку роботу варто давати один раз на рік, але часу для її виконання повинно бути в достатку (1–2 тижні), щоб учні мали змогу систематизувати матеріал та оформити роботу. Такі проекти можуть полягати у написанні віршів, оповідань, казок, складанні загадок, хрестиківок, головоломок, створенні карти країни Математики і портретів її мешканців тощо. Для захисту робіт відводиться урок. Часові межі уроку не дозволяють зачитати всі роботи, але вчитель усі їх демонструє та аналізує. Кращі роботи демонструються на виставці учнівських робіт. Під час виконання таких завдань, окрім повторення математичних термінів,

означень, діти також дізнаються щось нове, розвивають творчі здібності та розширюють свій кругозір.

Висновок з дослідження і перспективи подальших розвідок у даному напрямку. Проведене дослідження дозволило стверджувати, що на сьогодні особливої гостроти набула проблема формування творчих здібностей молодших школярів на уроках математики, вимагає актуалізації та пошуку сучасних шляхів її вирішення. Оскільки розвиток творчих здібностей – це важливий психолого-педагогічний процес, у якому виховання, навчання і розвиток проявляються в своїй цілісності, то він вимагає від учителів забезпечення цілої низки умов, врахування індивідуальних особливостей кожного школяра, уміння підбирати найбільш доцільні для досягнення освітньої мети завдання, здатності співпрацювати із учнями на засадах взаємоповаги до особистості. При цьому основними умовами розвитку творчих здібностей є: побудова і реалізація навчального процесу на базі теоретичного мислення; використання проблемного навчання та евристичних методів; забезпечення психологічно сприятливого клімату, необхідного для комфортної атмосфери для розвитку самостійності, фантазії, уяви учнів; опора на зону найближчого розвитку дитини, диференційований та індивідуальний підхід; уміння розв'язувати математичні задачі (стандартні та нестандартні) різними способами та аналізувати їх ефективність.

Перспективами подальшого дослідження є розгорнутий аналіз та актуалізація ефективності використання окремих засобів наочності для формування та розвитку творчих здібностей у процесі навчання учнів початкових класів.

Джерела та література

1. Выготский Л. С. Психология развития ребенка : [Текст] / Лев Семенович Выготский. – М. : Смысл, Эксмо, 2004. – 512 с. – (Серия «Библиотека всемирной психологии»).
2. Моляко В. О. Творчий потенціал людини як психологічна проблема / В. О. Моляко // Психологічна газета. – 2005. – № 6. – С. 4–5.
3. Музика О. Л. Цінності обдарованої особистості / О. Л. Музика // Обдарована дитина. – 1998. – № 4. – С. 6–10.
4. Рогозина В. Педагогические условия развития творческих способностей на уроке / В. Рогозина // Воспитание школьников. – 2007. – № 4. – С. 28–30.
5. Серeda I. O. Творчі здібності людини: визначення, сутність, структура [Електронний ресурс] / I. O. Серeda. – режим доступу до журн. : <http://www.sportpedagogy.org.ua/html/journal/2009-04/09siodnf.pdf> – (назва з екрану).
6. Теплов Б. М. Проблемы индивидуальных различий : [Текст] / Б. М. Теплов. – М., 1961. – 536 с.
7. Черноус В. Творчі здібності особистості: визначення, сутність, структура / В. Черноус // Проблеми підготовки сучасного вчителя. – 2012. – № 5. – (ч. 1). – С. 82–87.

References

1. Vyhotskiy L. S. Psikhologhiya razvitiya rebenka : [Tekst] / Lev Semenovich Vyhotskiy. – M. : Smysl, Eksmo, 2004. – 512 s. – (Seriya «Biblioteka vsemirnoy psikhologii»).
2. Molyako V. O. Tvorchyy potentsial lyudyny yak psikhologichna problema / V. O. Molyako // Psykhologichna hazeta. – 2005. – № 6. – S. 4–5.
3. Muzyka O. L. Tsinnosti obdarovanoi osobystosti / O. L. Muzyka // Obdarovana dytyna. – 1998. – № 4. – S. 6–10.
4. Rohozyna V. Pedagogicheskie usloviya razvitiya tvorcheskikh sposobnostey na uroke / V. Rohozyna // Vospitanie shkol'nikov. – 2007. – № 4. – S. 28–30.
5. Sereda I. O. Tvorchy zdibnosti lyudyny: vyznachennya, sutnist', struktura [Elektronnyy resurs] / I. O. Sereda. – rezhyim dostupu do zhurn. : <http://www.sportpedagogu.org.ua/html/journal/2009-04/09siodnf.pdf> – (nazva z ekranu).
6. Teplov B. M. Problemy individual'nykh razlichiy : [Tekst] / B. M. Teplov. – M., 1961. – 536 s.
7. Chornous V. Tvorchy zdibnosti osobystosti: vyznachennya, sutnist', struktura / V. Chornous // Problemy pidhotovky suchasnoho vchytelya. – 2012. – № 5. – (ch. 1). – S. 82–87.

Остапювская Ирина, Свистун Надежда. РАЗВИТИЕ ТВОРЧЕСКИХ СПОСОБНОСТЕЙ МЛАДШИХ ШКОЛЬНИКОВ НА УРОКАХ МАТЕМАТИКИ. В статье кратко актуализировано понятие «творческие способности», проанализированы их структура, составляющие, характерные особенности, обоснована важность их формирования, роль и место начальной школы в этом процессе; также исследованы и охарактеризованы оптимальные условия для их формирования (при этом внимание было сосредоточено на возможностях уроков математики в младших классах). Проанализированы возможности формирования творческих способностей учащихся начальных классов. Коротко исследованы отдельные методические приемы

формирования творческих способностей младших школьников на уроках математики, приведены их примеры. Определены перспективы дальнейших исследований.

Ключевые слова: творческие способности, формирование творческих способностей, младшие школьники, методика математики, начальная школа

Ostapivska Iryna, Svystun Nadia. DEVELOPMENT OF CREATIVE ABILITIES OF JUNIOR SCHOOLCHILDREN ON THE LESSONS OF MATHEMATICS. The concept of «creative abilities» is briefly introduced in the article, are analyzed their structure, components, characteristics, explained the importance of their formation, the role and place of primary school in this process; the optimal conditions for their formation were also investigated and characterized (attention was focused on the possibilities of mathematics lessons in junior classes). The possibilities of forming the creative abilities of primary school schoolchildren are analyzed. The separate methodical methods of forming the creative abilities of junior schoolchildren on the lessons of mathematics are briefly studied, examples are given. Prospects for further research have been determined.

Keywords: creative abilities, formation of creative abilities, junior schoolchildren, methodology of mathematics, junior school.

Стаття надійшла до редколегії 29.08.2017 р.

УДК 78.071.(073)

Світлана Панасюк

Східноєвропейський національний університет імені Лесі Українки (Луцьк)

МУЗИЧНО-ПЕДАГОГІЧНІ ІДЕЇ ВАСИЛЯ ВЕРХОВИНЦЯ

У статті висвітлюється музично-педагогічна діяльність видатного діяча української національної культури, видатного хореографа, музикознавця, етнографа, педагога, диригента і композитора Василя Вікторовича Верховинця. Зазначається, що педагогічна праця була невід'ємною частиною багатогранної діяльності В. Верховинця. Авторка наголошує, що педагогічна спадщина В. Верховинця – значне явище в історії музичної педагогіки. Особливу цінність для музичного виховання дітей має посібник «Весняночка», який склали пісні-ігри, зібрані в народі або створені композиторами та пісенні авторські зразки. Педагогічна та естетична значущість «Весняночки» полягає у тому, що вміщені в ній твори дають дітям змогу відчувати на собі благотворну дію музики й слова, танцю і ритмічних рухів.

Ключові слова: Василь Верховинець, музичне виховання, музично-ритмічні ігри, «Весняночка», національне виховання.

Постановка проблеми у загальному вигляді та зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. В умовах відродження і розвитку національної культури, активного впровадження в педагогічну практику її виховного потенціалу, вивчення історії української музичної педагогіки є особливо актуальним, оскільки саме в минулому зосереджено прообраз сучасного освітньо-виховного процесу в Україні, для якого характерні опора на народнопісенні традиції, зародження та поширення ідей гуманізації та гуманітаризації освіти, активізації творчого потенціалу особистості тощо.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Визначним явищем в історії української музичної педагогіки є педагогічна спадщина відомих діячів музичної культури й освіти України, які жили й творили у першій половині ХХ століття, а саме: М. Леонтовича, С. Людкевича, К. Стеценка, Б. Яворського та багатьох інших діячів педагогічної освіти та культури. Вони зробили вагомий внесок у розвиток тогочасної теорії музичного виховання, своєю практичною діяльністю сприяли вихованню юного покоління на національній музичній культурі українського народу.

У цій плеяді найталановитіших діячів національної культури та науки особливе місце належить Василеві Миколайовичу Верховинцю (Костіву) (1880- 1938) – видатному хореографу, музикознавцю, етнографу, педагогу, диригенту і композитору.

Педагогічні ідеї і методика В. Верховинця широко використовується у сучасній музично-виховній практиці: це рухливі музичні ігри, інсценування пісень, рухова імпровізація, танок. Багато творів з репертуарно-методичного посібника «Весняночка» увійшло до